

YOSHLAR VA INTERNET MADANIYATI

Milliy g'oya, huquq kafedrası
katta o'qituvchisi (phd)
Abdupattaev Hasanboy
Qahramonova Farangiz
Baxtiyorjon qizi Qo'qon Davlat
Universiteti
Matematika kafedrası 2-bosqich
talabasi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy ish globallashuv davrida yoshlarning madaniyati va ularning internetdan samarali foydalanish masalalarini yoritishga bag'ishlangan. Tadqiqotda yoshlar orasida internet madaniyatini shakllantirish, raqamli savodxonlikni oshirish hamda axborot texnologiyalaridan maqsadli va foydali tarzda foydalanish yo'llari tahlil qilingan. Shuningdek, yoshlarni internetdagi salbiy ta'sirlardan himoya qilish va ularning madaniy ongini rivojlantirishga qaratilgan tavsiyalar berilgan.

Annotation: This scientific work is devoted to exploring the cultural development of youth and their effective use of the Internet in the era of globalization. The study analyzes ways to form internet culture among young people, enhance their digital literacy, and ensure purposeful and beneficial use of information technologies. In addition, the research provides recommendations on protecting youth from negative online influences and promoting their cultural awareness in the digital environment.

Аннотация: Данная научная работа посвящена изучению культурного развития молодежи и их эффективному использованию интернета в условиях глобализации. В исследовании рассматриваются пути формирования интернет-культуры среди молодежи, повышения их цифровой грамотности и целенаправленного, полезного использования информационных технологий.

Кроме того, в работе даны рекомендации по защите молодежи от негативного влияния интернета и развитию их культурного сознания в цифровой среде.

Tayanch soʻzlar: internet, yoshlar, madaniyat, etiket, nitiket, media, ijtimoiy tarmoqlar.

Keywords: internet, youth, culture, etiquette, netiquette, media, social networks.

Ключевые слова: интернет, молодежь, культура, этикет, нетикет, медиа, социальные сети.

Internet — bu butun dunyo boʻylab kompyuter tarmoqlarini oʻzaro bogʻlab turuvchi global aloqa tizimi boʻlib, u orqali odamlar axborot almashadi, xabar yuboradi, fayllarni yuklaydi va turli xizmatlardan foydalanadi (masalan, elektron pochta, veb-sahifalar, ijtimoiy tarmoqlar va hokazo).

Media — bu axborotni odamlar orasida tarqatadigan vositalar yoki ommaviy axborot manbalaridir. Yaʼni, media orqali biz yangiliklar, koʻrsatuvlar, reklamalar, maqolalar, rasmlar va videolarni qabul qilamiz.

Yoshlar bugungi kunda eng faol internet foydalanuvchilari sanaladi. Ularning koʻpchiligi ijtimoiy tarmoqlarda muloqot qiladi, oʻqiydi, bilim oladi, oʻyin oʻynaydi yoki ijod bilan shugʻullanadi. Bu, albatta, zamonaviy tafakkurni shakllantirishda katta rol oʻynaydi. Ammo shu bilan birga, internet madaniyatiga amal qilish zarurati ham tobora ortib bormoqda.

Asosiy funksiyalari:

- Axborot berish – jamiyatni yangiliklar bilan tanishtiradi;
- Tarbiyaviy – madaniy, maʼnaviy qadriyatlarni targʻib qiladi;
- Koʻngilochar – odamlarni hordiq chiqarishga xizmat qiladi;
- Taʼsir oʻtkazish – ijtimoiy fikrni shakllantiradi.

Bugungi kunda media nafaqat xabar tarqatuvchi, balki jamiyat tafakkuriga taʼsir oʻtkazuvchi kuchli omilga aylangan.

Media maydon — bu insonlar oʻzaro axborot almashadigan, yangiliklarni isteʼmol qiladigan va fikr bildirish imkoniyatiga ega boʻlgan virtual axborot makonidir.

Ijtimoiy tarmoqlar (Instagram, Telegram, TikTok, YouTube),

Yangiliklar saytlar, bloglar, forumlar — bularning barchasi media maydonning bir qismidir.

Media maydon— bu virtual dunyo, unda har bir foydalanuvchi axborot yaratadi va uni boshqalar bilan bo‘lishadi. Shu sababli, bu maydonda axloq, madaniyat va mas’uliyat juda muhim ahamiyat kasb etadi.

Internet madaniyati deganda, biz — axloqiy, madaniy va huquqiy me’yorlarga amal qilgan holda tarmoqdan foydalanish qoidalarini tushunamiz. Masalan, so‘z erkinligidan noto‘g‘ri foydalanmaslik, yolg‘on yoki haqoratli axborot tarqatmaslik, boshqa foydalanuvchilarning huquqlarini hurmat qilish, manbalardan foydalanganda ularni ko‘rsatish, vaqtni behuda sarflamaslik va o‘z manfaatiga xizmat qildirish — bular internet madaniyatining asosiy belgilaridir.

U quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

Axborot madaniyati (haqiqiy va soxta axborotni farqlash),

Muloqot madaniyati (hurmatli, toza til bilan yozish),

Vaqt madaniyati (internetda vaqtni to‘g‘ri taqsimlash),

Mas’uliyat madaniyati (post, izoh yoki rasm joylashdan oldin o‘ylab harakat qilish).

Internet madaniyatining asosiy maqsadi — foydalanuvchini axborotdan foyda olishga, emas, zarar ko‘rmaslikka o‘rgatishdir.

Bugungi yoshlarning katta qismi internetni ta’lim, o‘yin yoki muloqot uchun ishlatadi. Ammo ayrim hollarda ijtimoiy tarmoqlarga haddan ortiq berilib ketish, foydasiz kontentni ko‘rish yoki yolg‘on ma’lumotlarga ishonish kabi holatlar uchraydi. Bu esa vaqtni behuda o‘tkazish, psixologik charchoq, diqqatning susayishi va hatto shaxsiy hayotdagi muammolarga sabab bo‘ladi.

Shu bois, internetdan foydalanganda maqsadga yo‘naltirilgan yondashuv zarur. Yoshlar internetni nafaqat hordiq chiqarish, balki o‘zini rivojlantirish uchun qulay

vosita sifatida ko‘ra bilishlari kerak. Bugun internet orqali chet tillarini o‘rganish, ilmiy manbalarni topish, yangi kasblarni o‘zlashtirish yoki o‘z biznesini yo‘lga qo‘yish mumkin. Ayniqsa, “raqamli iqtisodiyot”, “sun‘iy intellekt” kabi sohalarda bilim olish uchun internet eng katta imkoniyatdir.

Bundan tashqari, internet etiketi — ya‘ni “tarmoqdagi odob” qoidalari ham muhim ahamiyatga ega.

Netiket (yoki netiketka) — bu Internetda muloqot qilish madaniyati va odob qoidalari majmuasidir. Ya‘ni, u onlayn muhitda o‘zini to‘g‘ri tutish, hurmat bilan yozish va boshqalarga zarar yetkazmaslik qoidalarini bildiradi.

U internetda muloqot qilishning axloqiy me‘yorlari va madaniyatli xulq qoidalari majmuini anglatadi.

Netiketning asosiy qoidalari:

1. Har kimga hurmat bilan muomala qilish.
2. Haqorat, salbiy so‘z va spamlardan saqlanish.
3. Ma‘lumotni tarqatishdan oldin uning to‘g‘riligini tekshirish.
4. Boshqalarning fikrini hurmat qilish, turtkilashmaslik.
5. Tarmoqda shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish.

Netiket — bu internetda madaniyatli shaxs sifatida namoyon bo‘lishning belgisi.

Masalan: Har bir fikrni hurmat bilan bildirish;
Shaxsiy hayotga aralashmaslik;
Haqoratli so‘z ishlatmaslik;
Ma‘lumotlarni tekshirib, keyin ulashish.

Bu oddiy qoidalar yoshlarning onlayn muhitda madaniyatli, bilimli va mas‘uliyatli inson sifatida shakllanishiga yordam beradi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, internet — bu katta imkoniyatlar eshigi. U insonni o‘stiradi, bilimini kengaytiradi, dunyoqarashini boyitadi. Ammo bu eshikdan qanday kirish va qanday foydalanish — har bir yoshning madaniyatiga bog‘liq.

Internet madaniyati — bu zamonaviy hayotning ajralmas qismi, u faqat

texnologiyani emas, balki insoniylik, axloq va mas'uliyatni ham talab qiladi. Yoshlar internetdan to'g'ri foydalansa, ularning tafakkuri o'sadi, bilimlari kengayadi, jamiyatda faol o'rinni egallaydi. Ammo beparvolik va mas'uliyatsizlik bu imkoniyatni xavfga aylantiradi.

Shunday ekan, har bir yosh internetda nafaqat foydalanuvchi, balki madaniyatli, mas'uliyatli va ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi shaxs bo'lishga intilishi kerak. Chunki bugungi yoshlar — ertangi kunning raqamli jamiyatini barpo etuvchi avloddir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning yoshlarga oid siyosatga bag'ishlangan nutqlari. — <https://president.uz>
3. O'zbekiston Respublikasi “Yoshlar siyosati to'g'risida”gi Qonuni. — <https://lex.uz/docs/3241184>
4. “Internet madaniyati va axloqiy me'yorlar” maqolasi. — <https://ziyonet.uz>
5. “Yoshlar va raqamli madaniyat” mavzusida ilmiy maqola. — <https://edu.uz>
6. “Internet etiketi (Netiket) haqida tushuncha” — <https://cybersecurity.uz>
7. Sh. Qurbonov. Axborot texnologiyalari va yoshlar madaniyati. – Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti, 2021.
8. “Raqamli madaniyat va yoshlar ongi” maqolasi. — <https://xs.uz>